

תשובה לאשה המתקשה לעשות הפסק טהרה נקי בשל מיומות

ד"ר ענת שרבט

ישיבת מהר"ת, תלמידה

בס"ד נר שני של חנוכה ה'תשע"ג, ניו יורק

09 בדצמבר, 2012

בא לפני המקרה של אשה שיש לה מיומות (פייברויידז) ומתקשה לעשות הפסק טהרה בשל השיבושים בדימום וריבוי הכתמים, והדבר מפריע לה וליחסיה עם אישה, ומצער את שניהם מאוד.¹ מיומות הם גידולים שפירים ברחם, אשר אמנם אינם מדממים כשלעצמם, אך גורמים לרירית הרחם לדמם דימום רב וכבד מן הרגיל ואף לעיתים מאריכים את ימי הראיה. השאלה המרכזית היא האם מיומות אלו יחשבו למכה, וכנגזרת נגדיר את הדימום הנגרם מקיומם כדם מכה, אף שהוא מגיע מן הרחם. מובן שאם לא נחשיב המיומות כמכה הרי שנשים אלו עלולות להיאסר על בני זוגן לתקופות ממושכות ביותר, כיון שלעיתים הדימום כבד וממושך ומונע מן הזוג חיי אישות ויחסי חיבה. במצבים כאלה קיים חשש להפרת שלום הבית, לקשר היציב של בני הזוג, ולעיתים גם לפרוריות הזוג. וזוהי לשונו של הרה"ג אליעזר יהודה וולדינברג² שעסק בשאלת המיומות: "והענין נוגע כמה פעמים בשלום בית שקשה לאשה שסובלת מהנ"ל להטהר לבעלה".

בבבלי מובאת ברייתא הזנה בדין דם היוצא ממכה. לפי רשב"ג אין להחשיב זאת כדם נידה המטמא אותה "אפילו בתוך ימי נדתה" כלשונו.³ ומן התוספתא ניתן לדייק שלדעת חכמים

1. תשובה זו מקורה במבחן סוף השנה במסגרת לימוד הלכות נידה בישיבת מהר"ת. הכותבת עדיין עוסקת בחידודים והבהרות של נושאים מסויימים בתוך התשובה. גרסה זו של התשובה אינה גרסתה הסופית. אני מודה לרבי מורי הרב ג'פרי פוקס, לרב זאב פרבר, לאביגיל זוהר ולרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי שלמדו איתי, קראו והעירו.

2. שו"ת הציץ אליעזר בחלק יז סימן לז

3. בבבלי נדה טז ע"א. רשב"ג מתיי, בעוד רבי חושש לויסתה. רש"י על אתר ד"ה אפי' בתוך ימי נדתה מבאר: "כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה או שעת וסתה." הלכת רשב"ג שדם

אפילו דם מכה המדם מן הרחם עצמו, יחשב לטהור.⁴ אם כך, דם היוצא מן הרחם עצמו מחמת מכה – טהור, והאשה טהורה.

הרשב"א בתורת הבית קובע שאשה נאמנת לומר מכה יש לי במקור גם אם אינה יודעת שהמכה מדממת, וסומך על ההלכה שבתוספתא המתייחסת לנאמנות האשה לדבר זה: "נאמנת אשה לומר יש בי מכה מן המקור."⁵

ניתן ללמוד עד כה שלא חייבים לדעת שמהמכה יוצא הדם. ואמנם המכה אינה מוציאה דם אך גורמת לדם רירית הרחם להתגבר יתר על הרגיל, ולכן ייחשב הגידול כמוציא דם מכה. כי היא בהא תליא, וזהו בדיוק מקרה המימות: גידולים בבטנה של האשה אשר הם כשלעצמם אינם מדממים אך מוציאים דם נידות רב מן הרגיל, מוגדרים כאן בעזרת רשב"ג התוספתא והרשב"א כמכה.

ועוד, הרב משה סופר דן במקרה של אשה המפלת חתיכה, אם חלקה היא או סדוקה, אם מדממת היא אם לאו, אם יש לה מכה ואפילו אם לא, ומכניס מקרה זה תחת סטטוס המוצאת דם מכה.⁶ לענייננו, אשה שיש לה מימות, לעיתים יוצאים מרחמה קרישי דם. וכך אף לפי הגדרה זו מימות יחשבו כמכה, והדם היוצא מגופה של האשה כתוצאה מקיומן ייחשב כדם מכה. ובכל מקרה אין זו דרך ראייה.⁷ וכן המאירי בחיבורו כתב שדם מכה הוא טהור, ולמרות שדם נדה הבא מן המקור טמא, המקור מקומו טהור וכל דם טהור שעובר בו נשאר טהור ואינו אוסר את הקשר הגופני בין בני הזוג.⁸

אמנם היו שכתבו שדם מכה בשעת הוסת אוסרת את האינטימיות הגופנית בין בני הזוג, אבל הרי כתב הרמב"ם בפירוש בהא"ב שדם מכה אפילו בשעת וסתה דם טהור הוא, מהסיבה

מכה אפילו בימי נידתה טהור אינה מנוגדת לדבריו המובאים בהמשך בבלי נידה סו ע"א ש"ד מכה הבא מן המקור – טמא." דברי רשב"ג שבסוגיה בדף סו מתייחסים לתחום של דיני טהרות בלבד ולא לטהרת המשפחה. ר' לעניין זה שו"ת הרשב"א החדשות (מכתב יד) סימן צב; ערוך לנר נדה סו, ע"א. וע"י הגהות מיימוני הלכות איסורי ביאה פרק ח ה"ד, המסביר שלשתי השיטות (רשב"ג ורבי) מכל מקום מטהרים את האשה, אפילו בשעת וסתה. וע"י תשובתו הארוכה והמקיפה של פרי האדמה הלכות איסורי ביאה פרק ת, הדן בהרחבה בעניין מקור מקומו טהור או טמא ואיזה דם היוצא משם ומה מעמדו ההלכתי; ב"ח יו"ד קפז, ה.

4. תוספתא נדה ג, ט (צוקרמאנדל, עמ' 643-644).

5. תוספתא נדה ת, ג (צוקרמאנדל, עמ' 649). הרשב"א תורת הבית הארוך בית ז שער ד כג, ע"א; וע"י ב"י יורה דעה סימן קפז, (הב) המביא שיטת הרשב"א ותומך בה; והחת"ם סופר נדה כב ע"א אף הוא תומך בשיטה זו ומאריך מאוד בהסבר, סיוג דבריו בסוף הוא לעניין זבה; משרת משה הלכות איסורי ביאה פרק ד, הלכה כ, הפוסק גם הוא שאשה נאמנת לומר מכה יש לי במקור, גם אם אינה מוציאה דם.

6. חת"ם סופר נדה כב ע"א.

7. ר' שמחה שמואל נאבר במשרת משה, הא"ב פרק ד הלכה כ; פרק ה, הלכה יג. וע"י פסיקתו של ר' נאבר שם, בפרק ו הלכה יט לעניין אשה שהחלה לראות דם מכה ביום השביעי לנידיתה ואינה יכולה לפסוק בטהרה, ואינה יכולה לבדוק בדיקות ז נקיים.

8. בית הבחירה למאירי נדה טז ע"א.

שוסתות הם מדרבנן, ונראה שלאור דבריו הבהירים של הרמב"ם אין סיבה להחמיר.⁹ יש לציין שהרמב"ם אינו מטהר רק את האשה כפי שנעשה בשו"ת הרשב"א ובספר הלכות גדולות, אלא גם את הדם, וכך הביא הבית יוסף דבריו של הרמב"ם ופסק להלכה.⁴⁰ בנוסף, על פי השו"ך ועפ"י החתם סופר, דם מכה אפילו בבדיקה דם טוהר הוא.⁴¹

ועוד פסק הרב וולדינברג⁴² ממש לענייננו שנשים עם מיומות (או כפי שהוא מכנה זאת בתשובתו, "פייכרויידז") אינן צריכות לחוש כלל לוסתות ולנדה וכל דם שרואות הוא דם מכה, ואינו אוסר ההתייחדות בין בני הזוג. הרב וולדינברג כאמור רואה בשלום בית שיקול מכריע על מנת להחשיב דם מיומות כדם מכה ולטהר אשה לאישה. הוא מכנה ראייה שנובעת ממיומות כראייה שאינה נורמאלית, ומגדיר זאת כדם מכה. הרב וולדינברג נסמך על שו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב ז"ל ס' ע"א ומעודד שלא לשאול דעה רפואית באיזה דם מדובר, שאם אין זו דרך ראייה נורמאלית – מדובר בדם מכה, ואפילו שעובר בהם דם נידות ממש, שאם כן כל דם מכה היה אסור מספק כיון שאי אפשר בכגון זה לצמצם הבחינה בידי אדם, וצריכים אנו לומר שאינו טמא מן התורה אלא הדם היוצא מפנימיות החדר והמקור עצמו בהרגשה כדרך הטבע...

ולא משנה אם דם נדות עובר דרך המכה... אין דרך ראייה בכך וטהורה...
אם כן, לא תחשב האשה לנדה ובני הזוג אינם אסורים.

לכן, במקרה דנן, האשה לא נאסרה מלכתחילה, ואפילו אמרה תחילה "אסורה אני", אמרה זאת בטעות כיוון שלא ידעה כלל שדמה שיוצא ממנה דם טוהר הוא. ויכולה לומר לאישה שהיא טהורה מבלי חשש.⁴³ ועל בן זוגה להאמין לה משום שזהו, כאמור, דם טוהר, ובטעות אמרה לו מה שאמרה תחילה, כי הדבר עוד לא מפורסם, ולא יודעות הנשים שסובלות ממיומות ברחמן שדם זה נחשב להן דם מכה. ויכולים האיש והאשה להתאחד עד כמה שתרצה האשה, ועד כמה שתרגיש בנוח.

וחשוב ללמד הנשים עצמן ואת העוסקים/ות ברפואה שדם זה הינו דם מכה. ועל כן, הדם טהור כדין דם מכה. ככלל ראוי לרופאות/ים לא להורות הלכה במקרים כאלה, כיוון שאינם מוסמכים להורות הלכה. ויש ללמד ברבים שתדענה הנשים וידעו בני-זוגן, שאין עליהם איסור כלל, ויהי שלום בחילן, ושלווה בארמנותיהן.

9. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ח הלכה יד; שו"ך יו"ד קפח טז; פתחי תשובה יו"ד קפז כב בשם המהר"ם מלובלין.

10. בית יוסף יורה דעה סימן קפז, ה(ב).

11. שו"ך יו"ד קפז ס"ק יח; חת"ם סופר נדה כב, ע"א.

12. שו"ת ציץ אליעזר חלק יז סימן לז; ובאופן דומה פסק אחריו הרב מנשה קליין בשו"ת משנה הלכות חלק ה סימן קלז.

13. ספר התרומה הלכות נדה סימן צא; שו"ע יורה דעה הלכות נדה סימן קפה.